

УДК 640.4:330.341.1
DOI: 10.31866/2616-7468.2.2018.157158

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНИХ СИСТЕМ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Надія Сапельнікова,
кандидат економічних наук, професор,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна,
sapnl48@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8792-2037>
© Сапельнікова Н. Л., 2018

Олена Никончук,
асистент,
Київський національний університет
культури і мистецтв,
Київ, Україна,
lenka1993ua@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0931-6058>
© Никончук О. В., 2018

Актуальність. На формування ефективної національної інноваційної системи як комплексу інститутів правового, фінансового та соціального характеру, що забезпечують інноваційні процеси, впливає багато факторів, як позитивних, так і негативних. В сучасному глобалізованому світі національні інноваційні системи значною мірою залежать від політичної ситуації в світі та культурних особливостей кожної країни. Створення та поширення принципово нових технологій, продуктів та послуг набуває все більшої актуальності. **Мета і методи.** Метою дослідження є аналіз формування та реалізації національних інноваційних систем в різних країнах світу, впровадження інноваційних практик в готельній індустрії, визначення особливостей державної інноваційної політики, а також факторів, що позитивно або ж негативно впливають на національну інноваційну систему. Для вирішення завдань дослідження були використані наступні методи: історіографічний, порівняльний, методи аналізу та синтезу. **Результати** дослідження показали, що національні інноваційні системи на сьогоднішній день все більше розвиваються та удосконалюються, адже сучасна економіка характеризується своєю інноваційністю. Найбільш розвиненими є інноваційні системи США та країн Європи. Щодо впровадження інноваційних практик в готельній індустрії, то першість належить знову ж таки США, країнам Європи, Японії. **Висновки та обговорення.** На основі аналізу національних інноваційних систем можна зробити висновок, що в сучасних умовах інноваційна система потребує постійного вдосконалення. Успішному розвитку національної інноваційної системи сприяє чітка стратегія державної політики в галузі інновацій; раціональне використання наявного інноваційного потенціалу; зміцнення співробітництва між дослідницьким та приватним сектором; впровадження кращого міжнародного досвіду.

Ключові слова: національна інноваційна система; інноваційний розвиток; інновації в готельній індустрії; глобалізація.

Актуальність проблеми

Постановка проблеми. Аналіз національних інноваційних систем багатьох країн світу свідчить про те, що їх формування та розвиток залежить від історичного розвитку країни, політичної та економічної ситуації в світі, а також культурних особливостей кожної країни. Зустрічаються приклади країн, які поступово рухалися до інноваційного розвитку, або ж здійснили інноваційний ривок.

Стан вивчення проблеми. Істотний вклад у дослідження національних інноваційних систем внесли вітчизняні і зарубіжні вчені, такі як К. Фріман (1987),

Б.А. Лундвал (1993), О. Фиговский (2018), Г.О. Андрощук (2010), Н.І. Иванова (2001) та ін.

Мета і методи дослідження

Мета статті – аналіз формування та реалізації національних інноваційних систем в різних країнах світу, впровадження інноваційних практик в готельній індустрії, визначення особливостей державної інноваційної політики, а також факторів, що позитивно або ж негативно впливають на національну інноваційну систему.

Методи дослідження: історіографічний, порівняльний, методи аналізу та синтезу.

Результати дослідження

Відмінною рисою сучасної економіки є інноваційність. Американські економісти визнали формування національної інноваційної системи найвизначнішою подією ХХ століття, оскільки саме вона є основою досягнень в будь-якій сфері, механізмом, котрий дозволяє задовольнити будь-яку потребу суспільства. Роль приватного сектора полягає не тільки у використанні фундаментальних знань і створення технологій на основі власних досліджень і розробок, але і в ринковому освоєнні інновацій, їх комерціалізації. Таким чином, у національній інноваційній системі поєднуються середовище досліджень, підприємницьке середовище та механізм їх повномасштабного взаємодії. Інновації є потужним антикризовим та стратегічним інструментом. Інноваційні технології в глобалізованому світі набувають все більшої актуальності, адже створення якісних продуктів та послуг потребує стратегічного підходу. Багатогалузевий високоприбутковий комплекс – готельно-ресторанна індустрія відіграє важливу роль в інтегруванні економіки країни в світову економіку, а отже має відповідати викликам часу та широко застосовувати новітні технології.

Теорію і практику національних інноваційних систем заради інтелектуалізації і прискорення розвитку своєї економіки одними з перших почали розвивати в США. На думку американських експертів ефективна національна інноваційна система складається з дев'яти факторів: рухливості капіталу; гнучкості ринку робочої сили; сприйнятливості уряду до потреб інноваційного бізнесу; розвиненості інформаційно-комунікаційних технологій; ступеню розвиненості інфраструктури для приватного сектора; сильної системи захисту інтелектуальної власності; достатнього людського і наукового капіталів; маркетингового мистецтва; загальної культурної схильності нації до заохочення творчості. Також до вищезазначених факторів варто віднести прагнення держави до нових проривів у розвитку (Фиговский, & Гумаров, 2018).

Експерти Національної ради з розвідки у доповіді «Глобальні течії – 2025: мінливий світ» прогнозують США статус найсильнішої країни. Америка, як очікують експерти, залишиться головним джерелом інновацій у технологіях (*Global Trends-2025*, 2008). Серед характерних особливостей розвитку інноваційної сфери США слід виділити незалежні від державних органів технопарки та венчурні фонди. Другою особливістю інноваційної сфери США є виключно висока активність малих інноваційних компаній. Це значною мірою пов'язано з існуванням спеціальних державних програм підтримки таких фірм, а також з розвиненістю

і доступністю венчурного капіталу, що є основним джерелом коштів. Іншими особливостями американської національної інноваційної системи є значна частка освічених іммігрантів і високий рівень конкуренції серед всіх учасників інноваційної сфери. Як слабка сторона інноваційної системи в США відзначається необхідність формування законодавчої бази для регулювання фінансування малих підприємств (Андрощук, Жилиєв, Чижевський, & Шевченко, 2009).

Експерти Національної ради з розвідки переконані, що за наступні десять років Китай і Індія зможуть наблизитися до американського інноваційного рівня в сфері наукового і людського капіталу і сприйнятливості уряду до потреб бізнес-інноваторів. Однак збережеться відрив Америки в інших факторах ефективності національної інноваційної системи. США збережуть перевагу в захисті інтелектуальної власності, у здатності бізнесу в удосконаленні існуючих інновацій і в культурному заохоченні творчої діяльності (*Global Trends-2025*, 2008). Проте, країни, що розвиваються мають змогу розвивати повністю нові інновації, аналогів яких ще не існувало. США також активно впроваджує інноваційні практики в готельно-ресторанній індустрії. Для прикладу, готель Alexander, який відкрився в січні 2013 р. в штаті Індіанapolis (США), виділяється вражаючими картинами і інсталяціями, наданими Музеєм мистецтв Індіанapolisу. Близько 40 робіт сучасних художників виставлені в публічних приміщеннях готелю, 14 з них були надані спеціально до церемонії відкриття. Готельні комплекси виставляють у своїх приміщеннях унікальні роботи Енді Уорхола, Сальвадора Далі і Пабло Пікассо, а також твори місцевих художників. Подібна практика спрямована на підвищення лояльності з боку клієнтів. Зростає кількість готелів Women only. Перший подібний готель (Barbizon Hotel for Women) з'явився на початку ХХ ст. в Нью-Йорку. Цей готель «тільки для жінок» повинен був сприйматися як символ фемінізму. З 80-х рр. ХХ ст. радикальні правила були пом'якшені, в готелі змогли зупинитися усі бажаючі (Кожухівська, 2015).

Компанія Hyatt Hotels Corporation, прагнучи більше прислухатися до своїх клієнтів, провела масштабне дослідження за всю історію компанії серед різних категорій мандрівників. Вивчення думок та ідей гостей поклато початок змінам в готелях, завдяки яким клієнти зможуть отримувати послуги з урахуванням індивідуальних потреб. Дослідження, яке тривало 18 місяців, охопило більше 40 фокус-груп по всьому світі. Оскільки жінки стають все більш частими мандрівниками, Hyatt сфокусувала увагу на створенні умов, враховуючи саме їх інтереси. Орієнтуючись на результати дослідження потреб мандрівниць, корпорація Hyatt Hotels & Resorts запустила спеціальну програму, завдяки якій в готелі можна взяти напрокат або придбати необхідні предмети туалету та вжитку. Незважаючи на те що нові послуги обумовлені потребами жінок, усі гості зможуть скористатися перевагами від нововведень. Усі нововведення пройшли перевірку в декількох готелях Hyatt, обраних у якості «лабораторій» спеціально для впровадження програми на глобальному рівні (Кожухівська, 2015).

У Китаї з 1980-х років значну роль у розвитку національної інноваційної системи відіграють спеціальні економічні зони, зони торгово-економічного розвитку, промислові парки та ін. Зазначені інститути стали потужним інструментом залучення до співпраці іноземних компаній і фахівців, для яких застосовуються спеціальні пільги. Активно залучається до інноваційної діяльності і кваліфікована робоча сила: важливою складовою ознайомлення із зарубіжними інноваційними досягненнями є спрямування національних кадрів на навчання за кордон (Фиговский, & Гумаров, 2018).

До початку 2000-х років цілеспрямованої політики щодо розвитку інновацій у Великобританії не існувало. Стратегія уряду в сфері технологічного розвитку було розроблено Міністерством торгівлі та промисловості у 2003 році, а у 2004 році було створено Раду з технологічних стратегій, що здійснює інвестиції у створення нових технологій, підтримує їх розвиток і комерціалізацію. Щодо цілісної інноваційної стратегії довгострокового розвитку Великобританії, то вона була сформована лише в 2008 році (Агвігдор, & Капіца, 2011).

У Великобританії практика державного фінансування досліджень реалізується як система «подвійної підтримки». Стратегічне фінансування здійснюється через одноразові субсидії. Паралельно Департамент інновацій, університетів і компетенцій фінансує Дослідницькі ради, які, в свою чергу, фінансують дослідження в країні на проектній основі. Таким чином, одноразові субсидії забезпечують стабільність і стратегічні ресурси, які університети можуть витратити у відповідності зі своїми пріоритетами і програмами розвитку, тоді як проектне фінансування з боку Дослідницьких рад забезпечує енергійну конкуренцію між різними проектами. У Великобританії створюються численні інноваційні центри 2-х типів: орієнтовані на розробку специфічної технології та просування її використання (створюються у відповідь на потреби або можливості бізнесу. Недоліком діяльності більшості таких центрів інновацій і технологій є те, що вони не інтегровані в національну інноваційну систему і часто не пов'язані з більш широкими програмами розвитку, наприклад, з програмами що реалізуються (Фиговський, & Гумаров, 2018). Одним з ключових факторів успіху британської інноваційної політики стала орієнтація на приватну ініціативу. На відміну від багатьох інших країн, провідна роль в інноваційному розвитку Великобританії належить не державі: інноваційна стратегія країни націлена, насамперед, на розвиток попиту на інновації, практикується регіональний підхід до інвестицій. Щодо залучення інноваційних технологій в готельну індустрію країни, широкого розповсюдження набуває співпраця власників готельних комплексів з провідними музеями та галереями, декоруючи холи та номери предметами мистецтва, пропонуючи своїм гостям квитки на різнопланові виставки. Наприклад, готельний ланцюг Radisson Blu Edwardian (Англія, Лондон) співпрацюють з Музеєм Вікторії та Альберта, пропонуючи клієнтам пакет, що включає розміщення, сніданок і квитки на виставку, присвячену легендарному музиканту Девіду Боуї. У місті Портсмут (Англія) на готель перетворили історичний морський порт. У Шотландії колишнє авто стало готельним номером.

У Швеції лише в 2005-2008 роках були визначені чотири пріоритетні сфери для фінансування науково-дослідних робіт: медицина, біотехнології, навколишнє середовище та сталий розвиток, розвиток у Швеції «центрів високих технологій», що є поєднанням науково – дослідних та комерційних сил в інтересах швидкої та ефективної комерціалізації інновацій (Агвігдор, & Капіца, 2011). У Швеції більшість витрат на науково-дослідні роботи здійснюється підприємницьким сектором. Підтримка урядом наукових досліджень в підприємницькому секторі, в основному, обмежується проведенням досліджень у сфері оборони. Водночас, фундаментальні дослідження фінансуються переважно державою, тоді як частка підприємницького сектора вкрай мала. Важливими відмінними рисами Швеції є високий рівень освіти і кваліфікації зайнятих у державному секторі, ефективна робота державних інститутів, стабільна політична система. У Швеції розвинений ринок венчурного капіталу. Однією з найсерйозніших проблем шведської національної інноваційної системи вважається порівняно низький рівень науко-

міського виробництва за межами кількох великих, технічно передових транснаціональних корпорацій. Їхні технічні досягнення за невеликим числом винятків історично пов'язані з традиційними технологіями і галузями. Готельна індустрія Швеції також застосовує принципово інноваційні практики – один з готелів розмістився усередині виведеного з експлуатації Boeing 747-200. Ще один – розташований під землею на глибині понад 152 метри. В Юккасарарі готель будується на сезон – з вражаючими різьбленнями на льоду. В Хередесі існує готель, що пропонує різноманітні номери на деревах, включаючи прототип НЛО та куб з дзеркальними стінами.

У Південній Кореї перші програми інноваційного розвитку були запуснені з 1999 р., і розвиток інноваційного сектора дуже швидко прогресував. Спочатку модернізація була побудована на запозиченні зарубіжних технологій. Вивчення іноземного досвіду відбувалося переважно шляхом створення спільних венчурних фірм з японськими партнерами. Хоча Корея в багатьох високотехнологічних позиціях лідирує у світовому експорті, країна як і раніше залежить від імпоротної техніки через недостатній розвиток власних базових технологій. Однією з відмінних особливостей інноваційного розвитку Південної Кореї є цілеспрямована підтримка саме великих компаній (Фиговский, & Гумаров, 2018).

З 1998 р. у Франції діє державний план стимулювання патентування винаходів вітчизняними фірмами. У 1999 р. був прийнятий Закон про інновації та наукові дослідження, покликаний реорганізувати та модернізувати національну інноваційну систему в напрямку більш ефективної комерціалізації науково-дослідницького потенціалу. Реалізація закону привела до прийняття цілої низки рішень уряду і спеціального «інноваційного плану», мета яких полягає у створенні загальної правової бази, що стимулює розвиток партнерства між державним науковим сектором і недержавними учасниками інноваційного процесу.

Перші спроби реалізації інноваційної політики в Данії відзначилися запуском урядової програми технологічного розвитку, що спрямована на розвиток інформаційних технологій, які вважалися однією з пріоритетних галузей. У Данії університети фінансуються переважно з державного бюджету. Важливу частину датської національної інноваційної системи становлять галузеві науково-дослідні інститути. Вони прикріплені до різних міністерств і проводять дослідження відповідно до потреб конкретного міністерства. Інститути отримують базове фінансування з національного бюджету, вони також можуть отримати фінансування з державних коштів, що розповсюджуються за допомогою відкритого конкурсу через дослідні ради, міністерства чи інші установи, а також від комерційної діяльності.

Швейцарський уряд реалізує програми, спрямовані на перехід держави від індустріальної економіки до економіки, заснованої на знаннях, починаючи з 1950-х років. У 90-х роках була створена структура державних відомств, які опікуються становленням економіки, заснованої на знаннях, інноваційної економіки, яка існує і в даний час. З 2007 р. урядом визначені пріоритети розвитку країни і основні інноваційні галузі з перспективою промислового впровадження, на які виділяються основні державні ресурси. Ряд змін інноваційної політики Швейцарії торкнувся лише освіти, наукових досліджень і технологічного сектора. Через відсутність прямої державної підтримки інновацій в бізнес секторі, інструменти інноваційної політики, в основному, орієнтовані на пропозицію прикладних наукових досліджень. Інша складність пов'язана з людським капіталом: незважаючи на значні витрати на освіту, частка осіб з вищою освітою відносно мала, зберігається і обмежена мобільність в рамках системи освіти (Агвігдор, & Капіца, 2011).

Фінансування суб'єктів інноваційної діяльності в Німеччині почалося в 1950-х роках з програм індивідуальної цільової підтримки відповідних напрямів. У період 1970-х років почали виникати перші венчурні фонди, спрямовані на розвиток інноваційних компаній у сфері малого бізнесу. У 1970-х рр. почали реалізовуватися програми приватно – державного партнерства у науково-дослідній сфері. Щодо інновацій в сфері готельно-ресторанного господарства, то в Німеччині відкриваються готелі для інвалідів, прикладом яких може бути готель для людей із розумовими і фізичними вадами «Лазарусхоф». У готелі є спеціально обладнані ліфти та туалети, широкі коридори і пандуси, гараж для інвалідних візків, а персонал має спеціальну підготовку.

Розвиток національної інноваційної системи Канади почався в середині 1940-х років і був пов'язаний з успіхами США в тій же сфері. Сформована система університетської освіти, де паралельно проводилися наукові дослідження, в т.ч. спільно з британськими та американськими вченими і засновані державні органи, що цілеспрямовано займалися розвитком науки (Агвігдор, & Капіца, 2011). У Канаді в сучасній структурі управління інноваціями відсутній єдиний орган на державному рівні, а функції щодо стимулювання досліджень розподілені між урядами провінцій та окремими міністерствами, що часто викликає бюрократичні проблеми при реалізації різних програм.

Бразилія з кінця 90-х рр. прийняла ряд законів для збільшення кількості наукових досліджень, стимулювання інновацій в приватному секторі та встановлення більш продуктивних партнерських відносин між науковими інститутами та бізнесом. До недоліків інноваційної політики Бразилії можна віднести низький рівень конвертації знань в інноваційну продукцію, зосередженість інноваційної системи на академічних наукових дослідженнях, а також недостатню координацію між процесами наукових досліджень, розробки технологій, виробництвом і комерціалізацією розробок. Крім того, в Бразилії практично відсутня політика із залучення висококваліфікованої іноземної робочої сили та взаємодії з діаспорою. В цілому, інноваційний розвиток відбувається переважно завдяки державній політиці (Агвігдор, & Капіца, 2011).

Початок розвитку національної інноваційної системи в Індії було покладено на початку 1950-х років. Причому основним сектором економіки, де повинні були використовуватися наукові розробки, мала стати важка промисловість при одночасному імпорті технологій і капіталу на початковому етапі. Пізніше державні органи почали проводити політику підтримки приватних наукових досліджень і розробок. Цілеспрямована політика щодо розвитку найбільш великого сектора національної інноваційної системи Індії – інформаційних технологій – почала проводитися на початку 1970-х років. Її метою було створення нових робочих місць для кваліфікованих фахівців з метою запобігання витоку інтелектуального капіталу в розвинені країни (Агвігдор, & Капіца, 2011).

Інноваційний потенціал Австрії характеризується високим рівнем витрат на науково-дослідні роботи, залежністю від державного фінансування і при цьому – нестачею кадрів та низькою віддачею від нових розробок. В останні роки в Австрії були вдосконалені податкові механізми, покликані стимулювати науково-дослідну та інноваційну діяльність підприємств. Стримуючими факторами, як і раніше, є низька частка випускників з вищою і вищою технічною освітою, а також значне відставання в галузі розвитку венчурного фінансування. Успіху Австрії на шляху інноваційного розвитку сприяли структурні програми підтримки, які приймалися з метою організації кооперації високотехнологічних підприємств без жорсткої

прив'язки до конкретних технологічних напрямків. Крім того, в країні добре розвинене співробітництво між вищими професійними училищами та малими і середніми підприємствами в сфері створення та впровадження інноваційних розробок. На державному рівні ініціюється формування кластерів, що також є одним з методів підтримки високотехнологічного експорту. При просуванні на зарубіжні ринки високотехнологічної продукції, особливо при реалізації великих інфраструктурних проєктів, австрійські підприємства в багатьох випадках виступають у складі кластерів – об'єднань підприємств. Такі кластери створюються на базі передових підприємств у секторах промисловості, в першу чергу, пов'язаних з розвитком інфраструктури, де конкурентні позиції австрійських фірм на міжнародних ринках сильні. Це дозволяє забезпечити вихід на ринок великої кількості малих і середніх фірм, самотійна участь яких у великих інфраструктурних проєктах є неможливою. Крім того існує розвинена інноваційна інфраструктура – діє значна кількість різних організацій: ділових, науково-дослідних і виробничих центрів, спеціалізованих науково-технологічних бізнес-центрів. Щодо інноваційності готельної індустрії Австрії, популярний бізнес-готель Crowne Plaza Canberra у Відні пропонує квитки на виставки, які проходять у Національній галереї Австралії. Інший Австрійський готель побудований з переобладнаних бетонних каналізаційних труб.

У Франції частка державних витрат на науково-дослідні роботи у загальних витратах на ці цілі складає 49,9%. Французька інноваційна політика спрямована на стимулювання приватних інвестицій у науку, поліпшення взаємодії між усіма ключовими учасниками інноваційного процесу в рамках полюсів конкурентоспроможності та на підтримку розвитку малих і середніх підприємств. З цією метою за участю держави, а також недержавних структур здійснюються різні заходи, що включають міжнародний, національний і регіональний рівні взаємодії. З метою поліпшення кооперації учасників проєкту та трансферу технологій, у Франції створені особливі інноваційні кластери, в країні розроблена і запущена спеціальна програма «Полюсів конкурентоспроможності». Інновації в готельному бізнесі не минули і Францію. Поряд з капсульними готелями до готелів з унікальною концепцією і дизайном слід віднести і Bubble-готелі. У Франції з'явився ряд прозорих наметів, призначених для проживання і відпочинку туристів.

У Японії, незважаючи на активну діяльність уряду по розробці стратегій і програм інноваційного розвитку, значна частина науково-технічних розробок прикладного характеру, як і раніше виконується в лабораторіях великих промислових корпорацій і залишається в рамках цих же корпорацій, без широкої передачі потенційним користувачам в масштабах відповідної галузі. Державні наукові дослідження мають переважно фундаментальний характер, ступінь їх впровадження в практику залишається недостатнім. Між державними фундаментальними науковими дослідженнями та прикладними дослідженнями в приватному секторі не завжди дотримується необхідна координація. У Японії слабо розвинене венчурне фінансування і венчурний бізнес в цілому. Відзначається нестача професійних кадрів, досить повільно йде процес розвитку технопарків і бізнес – інкубаторів. Міжнародні науково-технічні зв'язки здійснюються в Японії як по лінії державних наукових центрів і дослідницьких інститутів з виділенням фінансування з бюджетів відповідних міністерств, так і по лінії громадських та професійних науково-технічних товариств і асоціацій, а також приватних дослідницьких організацій і промислових компаній. Готельна індустрія Японії також не стоїть на місці. Альтернативний варіант бюджетного і короткочасного розміщення в мегаполісах пропонують туристам капсульні готелі, які вперше з'явилися в Японії (Осака) у 1979 р.

Основним фактором успішного розвитку інноваційної сфери в країнах, що не належать до лідерів інноваційного розвитку (Казахстан, Білорусія, Індонезія, Індія та ін.), є взаємодія з іншими країнами і запозичення технологій та основ державної інноваційної політики.

Висновки та обговорення результатів

На основі аналізу національних інноваційних систем можна зробити висновок, що в сучасних умовах інноваційна система потребує постійного вдосконалення. В силу історичних аспектів, американська система є найбільш диверсифікованою та гнучкою. В деяких країнах інноваційні системи більш структуровані та послідовні. Успішному розвитку національної інноваційної системи сприяє чітка стратегія державної політики в галузі інновацій; раціональне використання наявного інноваційного потенціалу; зміцнення співробітництва між дослідницьким та приватним сектором; цільова підтримка напрямів, які недостатньо використовують інноваційні технології; впровадження кращого міжнародного досвіду. До факторів, що перешкоджають розвитку національних інноваційних систем варто віднести слабке залучення малого бізнесу в інноваційну діяльність; вплив інтелектуального капіталу; відсутність чіткої інноваційної політики. Аналіз окремих заходів національної інноваційної політики дозволив виділити ряд компонентів, що є визначальними в розвитку інноваційної політики: створення спеціальних організацій, що відповідають за реалізацію інноваційних заходів; активна співпраця з іншими країнами; бюджетне фінансування.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Авігдор, Г., & Капіца, Ю. (Ред.). (2011). *Законодавче регулювання інноваційної діяльності в Європейському Союзі та державах-членах ЄС*. Київ: Фенікс.
- Андрощук, Г.О. (2009). Програма інноваційного розвитку економіки Німеччини: стратегія високих технологій. *Наука та інновації*, 3, 72-88.
- Андрощук, Г.О., & Еннан, Р.Е. (2009). Інноваційна політика Європейського Союзу. *Наука та інновації*, 5, 85-96.
- Андрощук, Г.О., Жилияєв, І.Б., Чижевський, Б.Г., & Шевченко, М.М. (2009). *Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів*. Київ: Парламентське видавництво.
- Андрощук, Г. (2010). Охрана интеллектуальной собственности в Китае: состояние и тенденции. *Наука та інновації*, 1, 81-101.
- Иванова, Н.И. (2001). Национальные инновационные системы. *Вопросы экономики*, 7, 61.
- Кожухівська, Р.Б. (2015). Використання міжнародного досвіду впровадження інновацій у сферу готельного бізнесу. *Вісник Донецького національного університету. Серія В: Економіка і право*, 1, 160-164.
- Орлюк, О.П., Бутнік-Сіверський, О.Б., Ревуцький, С.Ф., Нежиборець, В.І., Андрощук, Г.О., Атаманова, Ю.Є. ... Рудченко, І.І. (2011). *Інноваційна інфраструктура в контексті національної інноваційної системи (економіко-правові проблеми)* [Монографія]. Київ: НДІ ІВ НАПрНУ, Лазурит-Поліграф.
- Фиговский, О., & Гумаров, В. (2018). *Инновационные системы: достижения и проблемы*. LAP LAMBERT Academic Publishing RU.
- Developments and challenges in the hospitality and tourism sector: Issues paper for discussion at the global dialogue forum for the hotels, catering, tourism sector*. (2013). Intern, labour organization. Sectoral activities programme. Geneva: ILO, Nov.

- Freeman, C. (1987). *Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*. London: Frances Pinter.
- Global Trends 2025*. (2008). A Transformed World (4th ed.). Publisher: U.S. Office of the President. Retrieved from http://www.ebook3000.com/politics/Global-Trends-2025-A-Transformed-World-4th-edition-_136080.html.
- Lundvall, B.-A. (1992). *National Systems of Innovation. Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Pinter Publishers.

REFERENCES

- Androschuk, G. (2009). Programa innovatsiinogo rozvytku ekonomiky Nimetchyny: strategiya vysokyh trhnologiy [Germany's Innovative Economic Development Program: A High-Tech Strategy]. *Nauka ta innovatsii*, 3, 72-88 [in Ukrainian].
- Androschuk, G., & Ennan, R. (2009). Innovatsiina polityka Evropeiskogo Soiuzu [Innovation policy of the European Union]. *Nauka ta innovatsii*, 5, 85-96 [in Ukrainian].
- Androschuk, G., Zhyliayev, I., Chyzhevskiy, B., & Shevchenko, M. (2009). *Strategia innovatsiynogo rozvytku Ukrainy na 2010-2020 roky v umovah globalizatsiynyh protsesiv* [Ukraine's Innovation Development Strategy for 2010-2020 in the context of globalization challenges]. Kyiv: Parlamentske vydavnytstvo [in Ukrainian].
- Androschuk, G. (2010). Okhrana intelektualnoi sobstvennosti v Kitae: sostoianie i tendencii [Intellectual Property Protection in China: Status and Trends]. *Nauka ta innovatsii*, 1, 81-101 [in Russian].
- Avihdor, G., & Kapitsa, U. (2011). *Zakonodavche reguliuvannia innovatsiinoi dialnosti v Evropeiskomu Soiuzi ta dergavah-chlenah ES* [Legislative regulation of innovation activities in the European Union and EU member states]. Kyiv, Feniks [in Ukrainian].
- Ivanova, N.I. (2001). Natsionalnye innovatsionnye sistemy [National Innovation Systems]. *Voprosy ekonomiki*, 7, 61 [in Russian].
- Orliuk, O.P., Butnik-Siverskyi, O.B., Revutskiy, S.F., Nezhyborets, V.I., Androshchuk, H.O., Atamanova, Yu.Ie. ... Rudchenko, I.I. (2011). *Innovatsiina infrastruktura v konteksti natsionalnoi innovatsiinoi systemy (ekonomiko-pravovi problemy)* [Innovative infrastructure in the context of the national innovation system (economic and legal problems)] [Monograph]. Kyiv: NDI IB NAPrNU, Lazuryt-Poligraph [in Ukrainian].
- Kozhukhivska, R. (2015). Vykorystannia mizhnarodnogo dosvidu vprovadzenia innovatsiy u sphere gotelnogo bisnesu [Use of international experience in introducing innovations in the sphere of hotel business]. *Visnyk Donetskooho natsionalnoho universytetu. Seriya V: Ekonomika i pravo*, 1, 160-164 [in Ukrainian].
- Figovskiy, O., & Humarov, V. (2018). *Innovatsionnye sistemy: dostizheniia i problemy* [Innovative systems: achievements and challenges]. LAP LAMBERT Academic Publishing RU [in Russian].
- Developments and challenges in the hospitality and tourism sector: Issues paper for discussion at the global dialogue forum for the hotels, catering, tourism sector*. (2013). Intern, labour organization. Sectoral activities programme. Geneva: ILO, Nov. [in English].
- Freeman, C. (1987). *Technology Policy and Economic Performance: Lessons from Japan*. London: Frances Pinter [in English].
- Global Trends 2025*. (2008). A Transformed World (4th ed.). Publisher: U.S. Office of the President. Retrieved from http://www.ebook3000.com/politics/Global-Trends-2025-A-Transformed-World-4th-edition-_136080.html [in English].
- Lundvall, B.-A. (1992). *National Systems of Innovation. Towards a Theory of Innovation and Interactive Learning*. London: Pinter Publishers [in English].

УДК 640.4:330.341.1

Надежда Сапельникова,
кандидат экономических наук, профессор,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина,
sapnl48@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8792-2037>

Елена Никончук,
ассистент,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина,
lenka1993ua@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0931-6058>

ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ И РЕАЛИЗАЦИИ ИННОВАЦИОННЫХ СИСТЕМ ГОСТИНИЧНО-РЕСТОРАННОГО БИЗНЕСА

Актуальность. На формирование эффективной национальной инновационной системы как комплекса институтов правового, финансового и социального характера, обеспечивающих инновационные процессы, влияет много факторов, как положительных, так и отрицательных. В современном глобализированном мире национальные инновационные системы в значительной степени зависят от политической ситуации в мире и культурных особенностей каждой страны. Создание и распространение принципиально новых технологий, продуктов и услуг приобретает все большую актуальность. **Цель и методы.** Целью исследования является анализ формирования и реализации национальных инновационных систем в различных странах мира, внедрение инновационных практик в гостиничной индустрии, определение особенностей государственной инновационной политики, а также факторов, положительно или отрицательно влияющих на национальную инновационную систему. Для решения задач исследования были использованы следующие методы: историографический, сравнительный, методы анализа и синтеза. **Результаты** исследования показали, что национальные инновационные системы на сегодняшний день все больше развиваются и совершенствуются, ведь современная экономика характеризуется своей инновационностью. Наиболее развитыми являются инновационные системы США и стран Европы. По внедрению инновационных практик в гостиничной индустрии первенство принадлежит опять же США, странам Европы, Японии. **Выводы и обсуждение.** На основе анализа национальных инновационных систем можно сделать вывод, что в современных условиях инновационная система требует постоянного совершенствования. Успешному развитию национальной инновационной системы способствует четкая стратегия государственной политики в области инноваций; рациональное использование имеющегося инновационного потенциала; укрепление сотрудничества между исследовательским и частным сектором; внедрение лучшего международного опыта.

Ключевые слова: национальная инновационная система; инновационное развитие; инновации в гостиничной индустрии; глобализация.

UDC 640.4:330.341.1

Nadiia Sapelnikova,
*PhD in Economic Sciences, Professor,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine,
sapn148@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-8792-2037>*

Olena Nykonchuk,
*Assistant,
Kyiv National University of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine,
lenka1993ua@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-0931-6058>*

PROBLEMS OF FORMATION AND REALIZATION OF INNOVATIVE SYSTEMS OF HOTEL AND RESTAURANT BUSINESS

Actuality. Many factors, both positive and negative, influence on the formation of an effective national innovation system as a complex of legal, financial and social institutions that provide innovative processes. In the modern globalized world, national innovation systems depend on a large extent on the political situation in the world and the cultural characteristics of each country. Creation and dissemination of fundamentally new technologies, products and services is becoming increasingly relevant. **Purpose and methods.** The aim of the study is to analyze the formation and implementation of national innovation systems in different countries all around the world, the introduction of innovative practices in the hotel industry, the definition of the features of state innovation policy, as well as factors that have a positive or negative impact on the national innovation system. The following methods have been used to solve the research tasks: historiographical, comparative, methods of analysis and synthesis. **Results.** The results of the study have showed that national innovation systems have been increasingly developing and improving, because the modern economy is characterized by its innovativeness. The most advanced are the innovative systems in the United States and European countries. As for the introduction of innovative practices in the hotel industry, the championship belongs again to the US, the European countries, Japan. **Conclusions and discussion.** On the basis of the analysis of national innovation systems, we can conclude that under current conditions, the innovation system needs constant improvement. The successful development of the national innovation system is supported by a clear strategy of state policy in the field of innovation; rational use of existing innovation potential; strengthening cooperation between the research and the private sector; introduction of best international experience.

Key words: national innovation system; innovation development; innovations in the hotel industry; globalization.